

УДК 338.246.4

JEL G18, H63, H81

DOI 10.32782/2786-8273/2025-8-4

Давиденко Н.М.

доктор економічних наук, професор,
декан факультету фінансів та цифрових технологій,
Державний податковий університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7469-5536>

Nadiia Davydenko
State Tax University

Буряк А.В.

кандидат економічних наук, доцент,
Державний податковий університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0886-317X>

Alina Buriak
State Tax University

Давиденко М.А.

здобувач першого (бакалаврського) рівня,
Державний податковий університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-5939-7677>

Marharyta Davydenko
State Tax University

ВПЛИВ ЗОВНІШНЬОГО ДЕРЖАВНОГО БОРГУ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ

THE IMPACT OF EXTERNAL PUBLIC DEBT ON THE FINANCIAL SECURITY OF UKRAINE

Наявність державного боргу є складним викликом для будь-якої країни, і дана проблема особливо гостро постає перед українським суспільством. У даній статті детально розглядаються основні напрямки реалізації державної боргової політики, що є важливими для забезпечення стабільності економіки. Аналіз зовнішнього державного боргу вважається критично важливим для оцінки рівня фінансової безпеки країни, а також для прийняття ефективних економічних і соціальних рішень, особливо в умовах воєнного стану. У статті особлива увага приділяється впливу державного боргу на стан бюджету країни в період 2018–2023 років. Проведений аналіз зовнішнього державного боргу та боргового навантаження виявив тенденції до зростання цих показників під час війни, що вказує на необхідність розробки нових стратегій управління борговими зобов'язаннями. В статті підкреслено важливість комплексного підходу до управління державним боргом, що включає не лише аналіз поточної ситуації, але й прогнозування можливих наслідків для економічної стабільності та соціального розвитку країни в умовах кризових викликів.

Ключові слова: зовнішній державний борг, управління боргом, фінансова безпека, боргова стійкість, бюджетний менеджмент.

Abstract. Introduction. Financial stability and the need for international aid and active borrowing make the state dependent on external financial influences. Ukraine's existing and growing external debt requires a qualitative assessment, which in turn allows for an analysis of its impact on all aspects of the country's economic life. The analysis of public debt is crucial for understanding the level of financial security of the country and for making effective economic and social decisions. **The aim of the article** is the study of trends in the formation of the external public debt and its impact on the debt component of Ukraine's financial security. **Methods.** The article uses general scientific and practical research methods. In particular, the methods of induction, deduction, historical analogy, systemic, functional approach, analysis and synthesis were used. The method of comparative analysis was used to develop recommendations for effective public debt management. **Results.** The existence of public debt is a difficult challenge for any country, and this problem is particularly acute for Ukrainian society. This article discusses in detail the main directions of implementation of the public debt policy, which are important for ensuring the stability of the economy. The analysis of external public debt is considered crucial for assessing the level of financial security of the country, as well as for making effective economic and social decisions, especially in the context of martial law. In this article, special attention is paid to the impact of the public debt on the state of the country's budget in the period 2018-2023. The analysis of the external public debt and the debt burden has revealed an upward trend in these indicators during the war, which indicates the need to develop new strategies for managing debt obligations. The article stresses the importance of a comprehensive approach to public debt management, which includes not only an analysis of the current situation, but also a forecast of possible consequences for the country's economic stability and social development in the face of crisis challenges. **Conclusion.** Ensuring the effectiveness of external public debt management should be achieved by: creating a mechanism for external public debt management; moving away from selective

efficiency analysis; introducing a system of debt security indicators developed by the World Bank and the IMF into Ukraine's debt security audit system; updating the approach to identifying the main groups of risks in external debt management; determining the optimal structure of the external debt to GDP ratio, taking into account the main aspects and trends in the development of the domestic economy.

Keywords: external public debt, debt management, financial security, debt sustainability, budget management.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку України ключовими пріоритетами є стабілізація публічних фінансів. Державна фінансова політика, що реалізується на макро- та мікрорівнях, здійснюється шляхом залучення зовнішніх державних запозичень. Ці запозичення використовуються для внутрішніх інвестицій, покриття суттєвого бюджетного дефіциту та фінансування соціально-економічних програм [19]. Отримання економічного ефекту від використання залучених коштів, зокрема державних запозичень, спрямоване на забезпечення та реалізацію інвестиційних проектів з довгостроковою перспективою, а також на досягнення їх самокупності. Це дозволить повернути державні позики разом із відповідними відсотками. Проте досягнення такого ефекту можливе лише за умови комплексного та структурного підходу. Ефективне управління зовнішнім державним боргом передбачає підвищення результативності використання кредитних ресурсів відповідно до умов, визначених у договорах та угодах [14]. Державна політика в цій сфері має на меті забезпечення ключових пріоритетів реалізації як у середньо-, так і в довгостроковій перспективі. Враховуючи варіативність темпів зростання зовнішнього державного боргу, значні коливання курсу національної валюти, а також значні потреби в обслуговуванні та погашенні вже сформованого боргу перед зовнішніми кредиторами та міжнародними фінансовими організаціями, особливо актуальним є дослідження впливу зовнішнього державного боргу на рівень фінансової безпеки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання управління державним боргом досить ґрунтовно було досліджено вітчизняними та зарубіжними науковцями. У працях Г. Кучер [12], В. Суторміної, С. Огородника та В. Федосова [18] було розкрито основні теоретичні засади зовнішнього державного боргу. У наукових працях В. Козюка [11], З. Луцишин було досліджено основні напрями ринкової трансформації економіки в умовах збільшення зовнішньої і внутрішньої державної заборгованості.

Основні аспекти державного боргу було висвітлено у працях Т. Богдан [2]. Разом з тим, у працях таких відомих вчених як О. Барановського [1], О. Гаврилюка, А. Гальчинського [4] та В. Гейця приділялась значна увага проблемам боргової політики і теоретичними засадами впровадження механізмів управління державним боргом.

У сучасних умовах України зростає науковий інтерес до вивчення державного боргу, зокрема до його передумов, основних тенденцій та підходів до ефективного обслуговування. Особливу увагу приділяють зовнішньому державному боргу та його впливу на фінансову безпеку країни, що робить це дослідження актуальним.

Метою статті є дослідження тенденцій щодо формування зовнішнього державного боргу та його впливу на боргову складову фінансової безпеки України.

Вклад основного матеріалу дослідження. Державний борг виступає ефективним інструментом для

держави, якщо державні витрати спрямовуються в реальні сектори економіки, що дозволяє підвищувати виробництво, стимулювати попит і, в результаті, збільшувати валовий внутрішній продукт [15].

Державний борг визначається як сукупність боргових зобов'язань держави перед усіма кредиторами. Зазвичай його класифікують на прямий та гарантований борг, який виникає внаслідок зобов'язань, прийнятих державою відносно третіх осіб або гарантій за цими зобов'язаннями. Також існує поділ державного боргу за типом кредитора, що включає внутрішній та зовнішній борг. Внутрішній борг відображає зобов'язання держави перед резидентами, тоді як зовнішній борг – перед нерезидентами [7].

Фінансова стабільність та потреба в міжнародній допомозі, а також активне залучення боргових ресурсів, призводять до залежності держави від зовнішніх фінансових впливів. Зростаючий зовнішній борг України вимагає ретельної оцінки, що дозволить проаналізувати його вплив на всі аспекти економічного життя країни. Дослідження державного боргу є критично важливим для розуміння рівня фінансової безпеки держави та ухвалення ефективних економічних і соціальних рішень [6].

Зовнішній державний борг є звичайним і нормальним явищем у сучасній світовій економіці. Держава виконує численні основні функції, такі як соціальна, регуляторна, оборонна та інші. Реалізація цих функцій вимагає формування відповідної фінансової бази, якої, як правило, недостатньо. Саме завдяки залученню кредитних коштів можливо реалізувати ці функції, що, в свою чергу, призводить до формування зовнішнього державного боргу [9].

Позитивна роль зовнішнього боргу полягає в його здатності забезпечувати стійкість фінансової системи країни в умовах воєнного стану, а також у виконанні урядом усіх соціальних і економічних зобов'язань. Проте використання запозичених коштів повинно бути раціональним і ефективним [5].

Негативний аспект зовнішнього боргу полягає в тому, що він вимагатиме від держави виділення значної частини бюджетних коштів на обслуговування зовнішніх запозичень. Накопичення державного боргу може призвести до негативних наслідків, таких як перекладання податкового навантаження на майбутні покоління, втрата політичної незалежності країни та погіршення її боргової стійкості [6].

Аналізуючи рівень державного боргу України протягом 2017–2023 рр., ми можемо спостерігати, що саме зовнішній борг становить основу державного боргу України за аналізований період (табл. 1).

Статистичні дані, представлені на веб-сайті Міністерства фінансів України, свідчать про постійну нестачу фінансових ресурсів, що проявляється у щорічному зростанні державного боргу. У 2019 році спостерігалось зниження обсягів зовнішнього та внутрішнього боргу в порівнянні з 2018 роком. Однак вже в 2020 році обсяги боргу України починають щорічно зростати.

Таблиця 1

Динаміка державного боргу України, 2018–2023 рр., млрд грн

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Абсолютне відхилення 2023 р. / 2022 р.
Державний борг, в т. ч.:	1860,5	1761,4	2259,2	2362,5	3715,1	5188,1	1473
зовнішній	1099,4	931,9	1258,5	1299,9	2325,4	3600,4	1275
внутрішній	761,1	829,5	1000,7	1062,6	1389,7	1587,7	198
Гарантований державою борг, в т.ч.:	308,1	237,0	292,7	309,3	356,6	331,4	-25,2
зовнішній	297,8	227,3	260,4	260,3	285,5	262,6	-22,9
внутрішній	10,3	9,6	32,3	49,0	71,1	68,8	-2,3
Сукупний державний борг	2168,6	1998,3	2551,9	2671,8	4071,7	5519,5	1447,8

Джерело: складено авторами на основі [8; 13]

Протягом останніх п'яти років загальний державний борг України зріс у 2,8 рази, з 1998,3 млрд грн у 2019 р. до 5519,5 млрд грн у 2023 р. Найбільше зростання боргу спостерігалось у 2022 р., коли він збільшився на 52,1% у порівнянні з 2021 р. За цей період вартість державного боргу в доларовому еквіваленті зросла на 71%. Цей ріст державного боргу має як зовнішні, так і внутрішні причини, серед яких воєнні дії в країні, пандемія COVID-19, низький рівень економічного зростання, недостатні податкові надходження та висока залежність від імпорту. Наслідки цього зростання включають збільшення витрат на обслуговування боргу, зниження суверенної кредитоспроможності та стиснення фіскальної політики.

Структура державного боргу України є ключовим аспектом для оцінки боргової безпеки країни. Значна частина цього боргу є зовнішньою, що робить державу вразливою до валютних ризиків та коливань на міжнародних фінансових ринках [10]. Водночас внутрішній борг переважно складається з державних облігацій, які розміщуються на внутрішньому ринку. Це дозволяє зменшити залежність від зовнішніх джерел фінансування, проте може обмежувати доступність фінансових ресурсів для приватного сектора, що, в свою чергу, може стримувати економічний розвиток [16].

Економічне зростання має безпосередній вплив на здатність держави генерувати доходи для обслуговування боргу. У 2023 р. економічне зростання України становило лише 2,5%, що є недостатнім для суттєвого зменшення боргового навантаження. Повномасштабна війна в країні та політичні розбіжності створюють додаткові ризики для інвесторів, що негативно позначається на вартості запозичень.

Незбалансована бюджетна політика та високий бюджетний дефіцит погіршують боргову безпеку держави (табл. 2).

Питома вага валового боргу до експорту є одним із основних показників, що характеризують фінансову стійкість країни та її здатність ефективно управляти зовнішнім боргом. Високе значення цього показника свідчить про обмежену здатність країни погашати зовнішні боргові зобов'язання за рахунок внутрішніх фінансових ресурсів [17]. Щорічне зростання цього показника може вказувати на потенційні труднощі з доступом до зовнішнього фінансування та проблеми з економічною стабільністю.

У 2023 р. дефіцит бюджету становив близько 5% від ВВП, що перевищує безпечний рівень для більшості країн. Зовнішні фактори, такі як коливання цін на світових ринках, зміни умов міжнародного кредитування та санкції, також суттєво впливають на боргову безпеку України. Наприклад, зниження цін на експортні товари, такі як зерно та метали, може призвести до зменшення валютних надходжень і ускладнити обслуговування зовнішнього боргу.

Отже, питання, що стосується боргу, його структури та підходів до його обслуговування в умовах воєнного стану, є надзвичайно важливим завданням. Війна в країні вимагає значних фінансових ресурсів, які часто покриваються за рахунок запозичень, що суттєво впливає на зростання державного боргу з кількох основних причин, а саме [11; 12; 17]:

– військові витрати: закупівля озброєння та техніки. Під час конфлікту уряд України значно збільшив витрати на придбання зброї, військової техніки та боєприпасів.

– відновлення пошкодженої інфраструктури: війна призвела до значних руйнувань інфраструктури, включаючи дороги, мости, житлові будинки, лікарні, школи та енергетичні об'єкти. Відновлення цих об'єктів вимагає великих фінансових вкладень, які зазвичай здійснюються через державні запозичення.

Таблиця 2

Динаміка індикаторів зовнішньої боргової безпеки України, 2018–2023 рр., %

Індикатори боргової безпеки	Розрахункове значення					
	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Зовнішнє боргове навантаження (зовнішній борг до ВВП), %	39,32	29,22	36,23	28,61	50,30	59,02
Рівень зовнішньої заборгованості на одну особу, дол. США	2713,21	2896,63	3008,84	3132,50	3207,82	3063,38
Валовий зовнішній борг до експорту товарів та послуг, %	193,79	191,51	207,03	159,13	231,48	236,92
Відношення офіційних золотовалютних резервів до валового зовнішнього боргу, %	41,28	51,71	54,20	54,13	39,92	25,10

Джерело: складено авторами на основі [8; 13]

– зниження економічної активності призводить до падіння доходів державного бюджету. Війна в Україні спричинила зменшення економічної активності, що, в свою чергу, призвело до зниження виробництва та експорту, а отже, і до зменшення податкових надходжень до державного бюджету. В умовах дефіциту доходів уряд змушений залучати додаткові кредити для покриття своїх витрат.

– зменшення іноземних інвестицій також є важливим фактором. Війна відлякує іноземних інвесторів, що призводить до відтоку капіталу та зниження прямих іноземних інвестицій. Це ще більше ускладнює економічну ситуацію та змушує уряд покладатися на зовнішні запозичення, таким чином зростає зовнішній борг країни.

Висновки. Багато країн, незалежно від їхнього рівня економічного розвитку, стикаються з необхідністю ефективного управління зовнішнім державним боргом. В Україні основною складовою державного боргу є зовнішній борг, який суттєво зріс у період з 2018 по 2023 роки. Структура цього боргу включає позики від міжнародних фінансових організацій, урядів іноземних країн, облігації зовнішньої державної позики, а також комерційні кредити.

На сучасному етапі розвитку, з огляду на необхідність відновлення економіки в повоєнний період, доцільно здійснювати зовнішні запозичення, зокрема, від міжнародних фінансових організацій та шляхом розміщення облігацій зовнішньої державної позики. Це дозволить залучити фінансові ресурси за більш вигідними умовами, ніж ті, що пропонуються на вну-

трішньому ринку. У періоди економічних криз такі дії можуть допомогти уникнути підвищення податкового навантаження на населення та сприяти стабільному економічному відновленню.

Ефективне управління зовнішнім державним боргом в умовах війни вимагає ретельного стратегічного планування, активного залучення міжнародної підтримки та дотримання фінансової дисципліни. Це дозволить мінімізувати негативні економічні та соціальні наслідки для країни, забезпечуючи стійкість економіки та покращуючи умови для подальшого розвитку.

Для зменшення зовнішнього державного боргу в Україні доцільно ініціювати міжнародний протокол, що передбачає списання частини заборгованості країни, яка є державою, що постраждала від воєнних дій. Крім того, важливо провести реструктуризацію внутрішнього боргу, що дозволить оптимізувати боргові зобов'язання та зменшити фінансовий тягар на державний бюджет.

Підвищення рівня боргової безпеки України є критично важливим для забезпечення фінансування оборонних витрат, а також для успішного відновлення економіки України після завершення військових дій. Залучення міжнародних партнерів до процесу списання боргів і реструктуризації може створити сприятливі умови для стабілізації фінансової системи, що, в свою чергу, сприятиме відновленню інвестиційної привабливості країни та забезпеченню соціально-економічного розвитку в умовах поствоєнного відновлення.

Бібліографічний список:

1. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізм забезпечення): монографія. Київ : НТЕУ, 2004. 759 с.
2. Богдан Т.П. Державний борг і позики під час війни та методи їх поствоєнного врегулювання. *Фінанси України*. 2022. № 4. С. 27–45.
3. Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 21.12.2024).
4. Гальчинський А. Формування ефективності стратегії соціальних перетворень. *Віче*. 2011. № 13. С. 30–35. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2011_13_12 (дата звернення 20.12.2024).
5. Давиденко Н.М., Жовніренко О.В., Волков А.Ю. Оцінка рівня боргової безпеки в Україні. *Бізнес-навігатор*. 2021. № 4 (65). С. 105–110.
6. Давиденко Н.М., Лісовська А.С. Зарубіжний досвід управління державним боргом та можливості його адаптації в Україні. *Український економічний часопис*. 2023. Вип. 3. С. 32–37.
7. Давиденко Н.М., Ключка О.В. Модернізація механізму обслуговування державного боргу. Соціальні, економіко-правові та фінансові виклики в умовах глобальних трансформацій: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції (Тернопіль – Братислава, 30 травня 2022 року). Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 198 с.
8. Державний та гарантований державою борг України в 2023 році. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/2023/> (дата звернення 16.12.2024).
9. Замкова Н., Гнидюк І. Державний борг України за масштабної кризи. *Scientia Fructuosa (Вісник Київського національного торговельно-економічного університету)*. 2022. № 144 (4). С. 110–121.
10. Кнір М.О., Плешакова Н.А., Плешакова О.А., Криворучко Я.В. Зарубіжний досвід управління зовнішнім державним боргом і перспективи його імплементації в Україні. *Бізнес Інформ*. 2019. № 12. С. 70–75.
11. Козюк В.Т. Державний борг. Тернопіль : Вид-во «Карт-бланш», 2002. 238 с.
12. Кучер Г.В. Управління державним боргом: підручник. Київ : Київ, нац. торг.-економ. ун-т, 2002. 342 с.
13. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/> (дата звернення: 28.12.2024).
14. Петик Л.О., Козачук О.В., Себестянович І.С. Управління державним боргом України: проблеми та напрями оптимізації. *Бізнес Інформ*. 2022. № 11. С. 183–189.
15. Ситник Н., Шутко А. Стан боргової безпеки України в умовах економічної та політичної нестабільності. *Молодий вчений*. 2022. № 4 (104). С. 105–109.
16. Софієнко А.П. Зовнішні державні запозичення в стратегії фінансової стабілізації України. *Бізнес Інформ*. 2019. № 6. С. 210–217. URL: https://www.business-inform.net/article/?year=2019&abstract=2019_6_0_210_217 (дата звернення 24.12.2024).
17. Третяк К.В., Климаш Н.І., Роганова Г.О. Державний борг України: виклики та загрози для економіки. *Бізнес Інформ*. 2022. № 10. С. 152–161. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2022-10_0-pages-152_161.pdf (дата звернення 26.12.2024).

18. Федосов В.М., Огородник С.Я., Суторміна С.Я. Державні фінанси: навч. посіб. Київ : Либідь, 1991. 276 с.
19. Davydenko N., Mykhaylichenko M., Titenko Z., Tsiukalo L. External Debt Management in the System of Financial Security of the State. *WSEAS Transactions on Business and Economics*. 2023. Vol. 20. P. 144–153. URL: <https://wseas.com/journals/articles.php?id=7255> (дата звернення 20.12.2024).

References:

1. Baranovsky O. I. (2004) Finansova bezpeka v Ukraini (metodolohiia otsinky ta mekhanizm zabezpechennia): [monohrafiia] [Financial security in Ukraine (assessment methodology and provision mechanism)]. Kyiv: NTEU.
2. Bohdan T. P. (2022) Derzhavnyi borh i pozyky pid chas viiny ta metody yikh postvoiennoho vrehulivannia [State debt and loans during the war and methods of their post-war settlement]. *Finance of Ukraine*. no. 4, pp. 27–45.
3. Biudzhetni kodeks Ukrainy [Budget code of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (accessed December 21, 2024).
4. Galchynsky A. (2011) Formuvannia efektyvnosti stratehii sotsialnykh peretvoren. Formation of the effectiveness of the strategy of social transformations. *Viche*, no. 13, pp. 30–35. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2011_13_12 (accessed December 20, 2024).
5. Davydenko N. M., Zhovnirenko O. V., Volkov A. Yu. (2021) Otsinka rivnia borhovoï bezpeky v Ukraini [Assessment of debt security in Ukraine]. *Biznes-navihator – Business navigator*, no. 4 (65), pp. 105–110.
6. Davydenko N. M., Lisovska A. S. (2023) Zarubizhnyi dosvid upravlinnia derzhavnym borhom ta mozhlyvosti yoho adaptatsii v Ukraini [Foreign experience of public debt management and possibilities of its adaptation in Ukraine]. *Ukrainskyi ekonomichnyi chasopys – The Ukrainian Economic Journal*, vol. 3, pp. 32–37.
7. Davydenko N. M., Klyuchka O. V. (May 30, 2022) Modernizatsiia mekhanizmu obsluhovuvannia derzhavnoho borhu [Modernising the public debt service mechanism]. *Sotsialni, ekonomiko-pravovi ta finansovi vyklyky v umovakh hlobalnykh transformatsii: II Mizhnarodna naukovo-praktichna konferenciya*. Ternopil: ZUNU, pp. 136–138. (in Ukrainian)
8. Derzhavnyi ta harantovanyi derzhavoiu borh Ukrainy v 2022 r [Public and publicly guaranteed debt of Ukraine in 2022.] Ofitsiinyi sait Ministerstva finansiv Ukrainy. Official website of the Ministry of Finance of Ukraine Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/2023/> (accessed December 16, 2024).
9. Zamkova N., Hnydiuk I. (2022) Derzhavnyi borh Ukrainy za masshtabnoi kryzy [Public debt of Ukraine during the large-scale crisis]. *Scientia Fructuosa* (Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu), no. 144 (4), pp. 110–121.
10. Knir M. O., Plieshakova N. A., Plieshakova O. A., Kryvoruchko Ya. V. (2019) Zarubizhnyi dosvid upravlinnia zovnishnim derzhavnym borhom i perspektyvy yoho implementatsii v Ukraini [Foreign experience of external public debt management and prospects for its implementation in Ukraine]. *Biznes Inform – Business Inform*. no. 12, pp. 70–75.
11. Kozyuk V. T. (2002) Derzhavnyi borh [National Debt]. Ternopil: Publishing House “Carte Blanche”, 238 p.
12. Kucher G. V. (2002) Upravlinnia derzhavnym borhom: pidruchnyk. [Management of the state debt: textbook]. Kyiv: National University of Trade and Economics, 342 p.
13. Ofitsiinyi sait Ministerstva finansiv Ukrainy [Official site of the Ministry of Finance of Ukraine]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/> (accessed December 28, 2024).
14. Petyk L. O., Kozachuk O. V., Sebastianovych I. S. (2022) Upravlinnia derzhavnym borhom Ukrainy: problemy ta napriamy optymizatsii [Public debt management of Ukraine: problems and directions of optimization]. *Biznes Inform – Business Inform*. vol. 11, pp. 183–189.
15. Sytnyk N. and Shutko A. (2022). State of Ukraine’s debt security in conditions of economic and political instability. *Molodyi vchenyi*, vol. 4 (104), pp. 105–109.
16. Sofienko A. P. (2019) Zovnishni derzhavni zapozychennia v stratehii finansovoi stabilizatsii Ukrainy [External government borrowing in Ukraine’s financial stabilisation strategy]. *Biznes Inform – Business Inform*, no. 6, pp. 210–217. Available at: https://www.business-inform.net/article/?year=2019&abstract=2019_6_0_210_217 (accessed December 24, 2024).
17. Tretiak K. V., Klymash N. I., Rohanova H. O. (2022) Derzhavnyi borh Ukrainy: vyklyky ta zahrozy dlia ekonomiky [Ukraine’s public debt: challenges and threats to the economy]. *Biznes Inform – Business Inform*, no. 10, pp. 152–161. Available at: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2022-10_0-pages-152_161.pdf (accessed December 26, 2024).
18. Fedosov V. M., Ogorodnyk S. Ya., Sutormina S. I. (1991) Derzhavni finansy : navch. posib. [State Finances: Textbook]. Kyiv: Lybid, 276 p.
19. Davydenko N., Mykhaylichenko M., Titenko Z., Tsiukalo L. (2023) External Debt Management in the System of Financial Security of the State. *WSEAS Transactions on Business and Economics*. vol. 20, pp. 144–153. Available at: <https://wseas.com/journals/articles.php?id=7255> (accessed December 20, 2024).

Стаття надійшла до редакції 22.01.2025